

TYTUŁ PRACY	Polskie kino fabularne lat trzydziestych jako ślad rzeczywistości
AUTOR	Adam Uryniak
PROMOTOR	prof. dr hab. Tadeusz Lubelski

Celem rozprawy jest przyjrzenie się funkcjonowaniu w filmach fabularnych realizowanych w II Rzeczypospolitej elementów pochodzących z rzeczywistości pozafilmowej i zbadanie, w jaki sposób tematy, wydarzenia czy procesy historyczne, obecne w debacie publicznej, zostały zagospodarowane w kinie. We wprowadzeniu zaprezentowano podstawowe założenia zastosowanych metod i teorii, kontekst historycznofilmowy, związany z organizacją przemysłu filmowego w II RP oraz miejsce kina w kulturze polskiej omawianego okresu.

Pierwszy rozdział został poświęcony filmom, których bohaterkami bądź postaciami ogniskującymi fabuły są kobiety. Równouprawnienie kobiet i procesy emancypacyjne w polskim społeczeństwie należały do najbardziej kontrowersyjnych tematów w dyskursie publicznym II RP. Obok kwestii równych dla wszystkich obywateli, bez względu na płeć, praw obywatelskich szeroko dyskutowano także problemy dużo bardziej intymnych rejonów życia – seksualność i kontrolę urodzeń. Nowe społeczne role kobiet były często przedstawiane jako zagrożenie dla tradycyjnego wyobrażenia strażniczki domowego ogniska. Kino chętnie sięgało po postaci wyemancypowanych kobiet, wpisując je w konwencje komedii, melodramatu lub filmu sensacyjnego. Omawiana grupa filmów pozwala na przyjrzenie się funkcjonującemu ówczesnie obrazowi wielu aspektów życia społeczeństwa, takich jak prawodawstwo, stosunki społeczne czy obyczajowość.

W drugim rozdziale analizie zostały poddane filmy wpisujące się w propagandowy wizerunek Polski jako „kraj morskiego”. Ten silnie obecny w oficjalnej, państwowej propagandzie motyw opierał się na ukazywaniu II Rzeczypospolitej jako państwa z silną flotą, powiązanego gospodarczo i komunikacyjnie z całym światem i zdolnego do ekspansji kolonialnej. Temat podróży, wypraw kolonialnych oraz zagadnienia marynistyczne stały się w okresie dwudziestolecia międzywojennego jednym z podstawowych wątków zarówno propagandy państwowej, jak i kultury popularnej. Omawiana w tej części rozprawy grupa filmów prezentuje również pewien wspólny typ bohatera, człowieka silnego i dzielnego, obdarzonego przy tym poczuciem humoru i sprytem, górującego nad swoimi przeciwnikami w każdej sytuacji. Tego typu filmy pozwalały na odreagowanie traumy zaborów i snucie marzeń o Polsce stojącej w jednym rzędzie z największymi potęgami świata.

Trzeci rozdział poświęcony został filmom, których fabuły zagospodarowały temat wielkiego kryzysu i problemów społecznych spowodowanych przez tę katastrofę. Polscy twórcy, aby podtrzymać zainteresowanie swoimi filmami, zmuszeni byli umieszczać wśród powtarzanych wzorców i schematów elementy różnicujące fabuły i przykuwające uwagę potencjalnego widza. W latach 30. okazały się nimi techniki realizmu, który po wstrząsie, jaki wywołał wielki kryzys, stał się popularną tendencją w polskiej prozie. Twórczość zespołu literackiego „Przedmieście”, seria reportaży publikowanych na łamach „Wiadomości Literackich” oraz popularne „powieści środowiskowe” (*Strachy* Marii Ukniewskiej, *Zakłęte rewiry* Henryka Worcella) zwracały uwagę opinii publicznej na te rejony życia, które do tej pory spychane były na margines. Wychodząc naprzeciw upodobaniom widzów, filmowcy sprawnie przejęli elementy realistyczne, nie rezygnując jednak z sentymentalizmu i melodramatycznych powikłań. Charakterystyczną cechą omawianych filmów jest pewna lewicowa wrażliwość, która sytuuje sympatię widza po stronie ludzi prostych i skromnych w opozycji do zepsutych i snujących intrygi przedstawicieli „klasy próżniaczej”.

18.06.2012

Adam Uryciar